

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ โดยเฉพาะในเรื่องของการสื่อสารที่นับวันจะเพิ่มบทบาทมากยิ่งขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า เป็นยุคของการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ซึ่งการพัฒนาของความเจริญก้าวหน้าดังกล่าวนอกจากจะส่งผลดีต่อประเทศไทยแล้วอีกด้านหนึ่งก็ยังมีปัญหาต่างๆ มากมายเกิดขึ้นพร้อมกันเมื่อสังคมในปัจจุบันกำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยในปัจจุบันซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคม ต้องดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง การจัดการอุดมศึกษามีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น เพื่อสนองตอบต่อจำนวนของผู้ที่ต้องการศึกษา ซึ่งนับวันยังทวีจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ประเด็นที่น่าสนใจติดตามก็คือ หลังจากนักศึกษาสำเร็จหลักสูตรจากสาขาวิชาต่างๆ แล้วบัณฑิตเหล่านั้นมีโอกาสได้งานทำเพื่อประโยชน์สุขของสังคมเพียงใด มีปัญหาการว่างงานหรือการขาดแคลนบัณฑิตในสาขาวิชาใด มีอุปสรรคในการประกอบอาชีพหรือไม่ คุณภาพในการทำงานของบัณฑิตมีมากน้อยแค่ไหน สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมบัณฑิตในเรื่องนี้อย่างไร ซึ่งคุณภาพของผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้รับการกล่าวถึงจากนักวิชาการ ซึ่งอาศัยรากฐานการวิจัยหลายสาขาวิชา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดจากผลการวิจัยต่างๆ พบว่าคุณลักษณะของบัณฑิตในอนาคตต้องเปลี่ยนไป บัณฑิตที่มีความสามารถเพียงความจำหรือเรียนรู้จากตำราจะไม่ใช่ที่ต้องการอีกต่อไป ตรงกันข้ามสังคมต้องการบัณฑิตที่มีความสามารถทั้งทางด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ ทั้งเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมพร้อมที่จะเป็นแกนนำในสังคมและมุ่งทำประโยชน์ต่อส่วนรวม (เกษม สุวรรณกุล, 2534) และจากการศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของนายจ้าง (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2530) พบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่นายจ้างต้องการคือ องค์ประกอบด้านบุคลิกภาพและความรู้ความสามารถในสาขาวิชาที่ต้องการใกล้เคียงกัน และมีแนวโน้มว่าจะให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพสูงกว่าด้านอื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องของความซื่อสัตย์ในการทำงานความรับผิดชอบต่องาน และความอดสาหะในการทำงาน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคุณภาพในการทำงานของบัณฑิตมีใช้อยู่ที่การมีความสามารถที่ได้ศึกษาและฝึกฝนมาจากสถาบันอุดมศึกษาเท่า

นั้น แต่จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องมีเป้าหมายในการวางแผนพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพเพื่อนำตนเองและสังคมไปสู่การพัฒนาได้ เป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้บังเกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นปรัชญาหรือแนวคิดในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และโดยความหมายของความเป็นมนุษย์นั้น มนุษย์เท่านั้นที่ เป็นผู้รู้เหตุผล ผิดถูก ชั่วดี และสามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการประทะสังสรรค์กับสิ่งแวดล้อม โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสังคมที่ตนดำรงอยู่ ผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับนี้จึงอยู่ในวัยที่มีความพร้อมทางวุฒิภาวะในด้านต่างๆ ระดับอุดมศึกษาจึงเป็นช่วงของการนำศักยภาพต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ เพื่อออกไปประกอบอาชีพ อันเป็นการรับใช้สังคม ทำประโยชน์ให้แก่สังคม รวมไปถึงคุณธรรม จริยธรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบของความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการพัฒนาจากการศึกษา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม (ทพวงมหาวิทยาลัย,2537) จากการวิเคราะห์ของทพวงมหาวิทยาลัย พบว่า บัณฑิตมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น ตลาดแรงงานใหม่ของบัณฑิตในปัจจุบันและอนาคตเปลี่ยนจากภาครัฐบาลมาเป็นภาคเอกชน มหาวิทยาลัยและสถาบันต่างๆ ควรให้ความสนใจและปรับปรุงคุณภาพบัณฑิตให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานมากที่สุด หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่น สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ให้มีความสมดุลระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งจัดให้มีบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ บริการแนะนำแหล่งงาน และการฝึกฝนเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงานด้วย (วิจิตร ศรีสะอ้าน,2533) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาเพื่อติดตามผลบัณฑิตของภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ถึงภาวะการดำเนินงานทำ การศึกษาต่อ การว่างงาน สภาพการทำงาน รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการทำงานของบัณฑิต ซึ่งเป็นการสำรวจเพื่อประเมินและทำให้ได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพการทำงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว โดยภาควิชาได้ตระหนักถึงหน้าที่ในการผลิตนักสื่อสารมวลชนที่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาต่างๆ ในสังคมมีคุณภาพ และเอื้อประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ประเทศชาติได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น การผลิตบัณฑิตทางการสื่อสารมวลชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะบุคคลเหล่านี้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสื่อเพื่อสร้างสรรค์ความก้าวหน้าในการสื่อสารก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางความรู้ สติปัญญา ความคิด คุณธรรม จริยธรรมแก่บุคคลและสังคม

ดังนั้นการให้การศึกษาทางด้านวิชาชีพสื่อสารมวลชนจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานอันสำคัญยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้บัณฑิตทางสื่อสารมวลชนสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญ

ก้าวหน้า เพราะการศึกษาทำให้ประชาชนเกิดความคิดสามารถปรับปรุงชีวิตของตนเองให้มีคุณภาพที่ดี อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งมีหน้าที่หลักในการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โดยรับนักศึกษาที่มีวุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า เข้าศึกษาในชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีที่ 4 ใช้เวลาการศึกษาตามระยะเวลาของหลักสูตรประมาณ 4 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ มีจำนวนนักศึกษาที่มีความประสงค์เข้าเรียนในภาควิชาวิทยาศาสตร์เป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจำนวนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาดังแต่ปีการศึกษา 2535-2539 มีดังนี้

ปีการศึกษา 2535	จำนวน 28 คน
ปีการศึกษา 2536	จำนวน 93 คน
ปีการศึกษา 2537	จำนวน 106 คน
ปีการศึกษา 2538	จำนวน 130 คน
ปีการศึกษา 2539	จำนวน 150 คน
รวมผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 5 รุ่น จำนวน 507 คน	

ในจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาเหล่านี้ หากจะถามว่าบัณฑิตจะทำอะไร ได้งานทำตามวิชาชีพหรือไม่ จะมีบัณฑิตที่ตกงานเพียงใด และบัณฑิตได้นำความรู้ความสามารถที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด ไม่อาจให้ข้อมูลได้ เนื่องจากทางภาควิชาวิทยาศาสตร์ยังไม่มี การสำรวจผู้สำเร็จการศึกษาลงจากจบการศึกษาไปแล้ว

ฉะนั้น เพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาวะการได้งานทำและสภาพการทำงาน ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาวิทยาศาสตร์ ตลอดจนสภาพการนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนำความรู้ที่เคยศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง จึงเห็นสมควรมีการสำรวจผู้สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัย เพื่อสำรวจบัณฑิตภาควิชาวิทยาศาสตร์ หลังจากจบการศึกษาจากภาควิชาวิทยาศาสตร์ดังกล่าว เพื่อจะได้รับทราบถึงภาวะการมีงานทำ การศึกษาต่อ และสภาพการทำงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบัณฑิต และนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีของภาควิชาวิทยาศาสตร์ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การทำวิจัย

1. ศึกษาสภาพการดำเนินงานทำ การศึกษาต่อ และสภาพการทำงานของบัณฑิตภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2535-2539
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของบัณฑิตภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทราบสภาพการดำเนินงานทำ การศึกษาต่อ และสภาพการทำงานของบัณฑิตภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2535-2539
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงส่งเสริม พัฒนาและเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาของภาควิชานิเทศศาสตร์ในการทำงานและการศึกษาต่อ
3. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของบัณฑิตภาควิชานิเทศศาสตร์ พร้อมแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะแก่นักศึกษาให้สามารถป้องกัน แก้ไขสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้
4. เป็นแนวทางในการจัดและปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรี ของภาควิชา นิเทศศาสตร์ต่อไป
5. นำผลการวิจัยมาใช้เป็นฐานข้อมูลนักศึกษาภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพที่จบการศึกษาไปแล้ว

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะ

1. บัณฑิตภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ที่สำเร็จการศึกษาปี การศึกษา 2535 - 2539 จำนวน 507 คน
2. การติดตามผลการดำเนินงานทำ การศึกษาต่อ และสภาพการทำงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคใน การปฏิบัติงานของบัณฑิตภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ที่ผ่าน การศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

บัณฑิต หมายถึง นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร 4 ปี ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ระหว่างปีการศึกษา 2535 - 2539

การสำรวจ หมายถึง วิธีหรือเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อจะทำได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพและข้อบกพร่องในเรื่องที่ต้องการทราบ

ภาวะการมีงานทำ หมายถึง สภาพการได้งานหรือไม่ได้งานทำ นับจากช่วงเวลาตั้งแต่จบการศึกษา จนถึงเวลาที่ตอบแบบสอบถามจากโครงการวิจัย โดยรวมถึงกระบวนการหางานทำ วิธีการเข้าทำงาน ความพึงพอใจในงานที่ทำ การเปลี่ยนงาน รายได้จากการทำงานและสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน

การมีงานทำ หมายถึง การได้งานทำหรือไม่ได้งานของผู้สำเร็จการศึกษา การได้งานจำแนกออกตามช่วงระยะเวลาการได้งานหลังจากสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจนถึงวันที่เริ่มทำงาน

การศึกษาต่อ หมายถึง เมื่อบัณฑิตจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้ว และสามารถสอบเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทได้

สภาพการทำงาน หมายถึง เมื่อบัณฑิตสามารถหางานทำได้แล้วและสามารถใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้กับการทำงาน มีทักษะในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการทำงาน และการปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน